

N:o 108.

Af Herr A. Bergström: Om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förordnande för representanter af embetsverken att såsom censorer öfvervara så väl de egentliga civila embetsexamina vid universiteten som ock juriskandidatexamen.

Sedan de under den 13 Mars 1874 i nåder förordnade komiterade den 12 påföljande Oktober afgifvit förslag till statuter för universiteten i Upsala och Lund jemte underdånigt betänkande med motiv, har Kongl. Maj:t, på sätt inhemtas af den till innevarande års Riksdag afgifna berättelse om hvad i riket och dess styrelse sig tilldragit sedan sista riksdag, under den 10 Januari innevarande år fastställt förnyade statuter för nämnda universitet, hvilka dock ännu icke hunnit promulgeras.

Bemälda komité har, i sammanhang med frågan om förändrade bestämmelser rörande akademiska lärdomsgrader och fakultetsexamina, jemväl framställt underdånigt förslag om ändring af gällande stadganden angående embetsexamina vid universiteten i riket, hvilka stadganden, så vidt angår civila embetsexamina, innehållas i Kongl. förordningen den 9 Oktober 1863.

Berörda förslag, hvilket, så vidt jag har mig bekant, ännu icke utgjort föremål för Kongl. Maj:ts nädiga pröfning, har framkommit till följd af komiténs erkännande, att en bättre anordning af det juridiska studiet vid våra universitet är af behovet påkallad, och synes mig i allmänhet vara tillfredsställande och förtjent af att gillas.

Hufvuddragen af förslaget äro dessa:

Komitén har ansett, att, då ojemförligt de flesta, som egna sig åt juridiska studier, göra detta i syftemål att bildas till statens tjänst, den allmänna karakteren af det vetenskapliga studiet nödvändigt måste af detta förhållande bestämmas; att således antingen den examen, som öppnar tillträdet till nämnda tjänst, måste

höjas utöfver nu varande fordringar, eller ock det ofördelaktiga förhållande, som nu eger rum, fortfara; samt att, enär ett höjande af fordringarne i den föreskrifna examen till rättegångsverken i det närmaste skulle upphäfva all karaktersskillnad mellan denna examen och juriskandidatexamen, den senare, efter borttagande af den nuvarande embetsexamen, borde stadgas såsom vilkor för kompetens till domarevärf och högre administrativt civila embeten och tjänster; hvarmed dock, enligt komiténs mening, borde följa en lättnad i den juriskandidatexamen föregående juridisk-filosofiska examen genom denna senares inskränkning till endast sådana den filosofiska fakulteten tillhörande ämnen, som för verklig juridisk bildning vore oundgängliga i större mått, än undervisningen vid elementarläroverken skäligen kunde omfatta.

Vidare har komitén, enär det i juriskandidatexamen fordrade kunskapsmått skulle för vissa lägre juridiska och administrativa befattningar blifva högre än nödigt, föreslagit inrättande af en lägre juridisk examen, medförande inskräntare kompetens i fråga om tjänstebefattningar. Denna lägre examen, hvilken i viss mån skulle äfven bidra till häfdande af juriskandidatexamens betydelse, har komitén tänkt sig såsom en ombildning af den nuvarande kansliexamen, dock med borttagande af filosofisk preliminärexamen, men med fordran af godkända insigter vid afgangsexamen i vissa för tjänstemannen behöfliga kunskapsämnen och med något större fullständighet i det rättsvetenskapliga studiet; hvarjemte komitén framlagt förslag till stadga rörande civila embetsexamina, som vid universiteten afläggas, eller lägre juridisk examen och examen till bergsstaten.

Vidare har komitén framhållit angelägenheten deraf, att, då den praktiska ledning, som under universitetskursens genomgående kunde åt de studerande meddelas, måste enligt sakens egen natur vara högst ofullständig och hufvudsakligen själfmant sökas utom universitetet, vid hvilket derför lämpliga anstalter naturligtvis icke kunde finnas, en praktisk tjänstgöringskurs och derpå följande pröfning *efter* afslutade universitetsstudier och således *utanför* universitetet måste föreskrifvas såsom vilkor för tillträde till domareembetets utöfning; i sammanhang hvarmed komitén, enligt fakultets-delegerades anhållan, till Kongl. Maj:ts kännedom öfverlemnade ett af dem framlagdt förslag angående en praktisk tjänstgöringskurs och derpå följande pröfning, utom universitetet, för tillträde till domareembeten.

Slutligen har komitén, beträffande vilkoren för kompetens till statens juridiska och administrativt civila tjänster, uttalat den allmänna grundsats att för inträde i Hofrätterna och för anställning vid domare- och andra rent juridiska befattningar borde föreskrifvas aflagd juriskandidatexamen, samt för kompetens till andra högre civila befattningar *antingen* nyss nämnda examen *eller* den lägre juridiska examen jemte sådan filosofiekandidatexamen, som medför befogenhet att undergå filosofielicentiatexamen inför den humanistiska sektionen, och till sådana lägre tjänster, som jemväl höra till dem, hvartill för närvarande fordras examen till

Kongl. Maj:ts Kansli, *antingen* någotdera af förut nämnda två af komitén föreslagna kompetensvilkor, *eller* den lägre juridiska examen ensam.

För min del finner jag, såsom redan är antydt, ifrågavarande förslag i allmänhet tillfredsställande. Visserligen skulle jag önska några modifikationers deraf; men då dessa modifikationers afse kompetensvilkoren för erhållande af stats-embeten, i hvilket afseende komitén ansett sig icke böra afgifva något detaljeradt förslag, utan inskränkt sig till uttalande af en allmän grundsats; samt det får antagas, att, innan de nya bestämmelserna rörande civila embetsexamina meddelas, tillfälle varder, såsom före utfärdandet af nu gällande stadganden i ämnet lärers skett, beredt män, tillhörande embetsmannaståndet att uttala sina åsikter om lämpligaste sättet att i embetsmannabildningens intresse ordna examensväsendet och kompetensvilkoren för inträde i statens tjänst; finner jag icke nu lämpligt att uttala mina önsksningar, hvilka, enligt hvad jag har grundade anledningar antaga, delas af många embetsmän.

Men i den af komitén föreslagna ordning saknar jag ett så viktigt led, att jag för åstadkommande af detsamma vågar underställa frågan derom Riksdagens pröfning.

Komitén förmäler, att den skulle önskat kunna föreslå borttagande af alla särskilda civila embetsexamina såsom icke egentligen tillhörande universitetets uppgift; men att den derifrån förhindrats af anförda skäl. För min del kan jag icke annat än godkänna detta uttalande. Skall universitetet kunna hos sina lärjungar ingjuta en sant vetenskaplig anda samt väcka deras håg för vetenskaplig forskning och fortsatta studier, så bör undervisningen och lärometoderna ordnas utan ett ständigt aktgifvande på examensfordringar. Men deraf följer icke, att universitetet må lemna utan allt afseende, hvad staten eger kräfvat i fråga om utbildningen af ämnessvenner för de embeten, genom hvilka lag och rätt samt dermed borgerlig ordning och säkerhet skola i staten handhållas. Just för att göra dessa kraf gällande meddelades på sin tid de nu mera genom Kongl. kungörelsen den 12 Maj 1865, angående förändrade vilkor för anställning i statens civila tjänstebefattningar, upphäfda föreskrifter, hvilka påbjödo anställande vid embetsverken af ytterligare kunskapsprof med dem, hvilka, efter aflagd akademisk embetsexamen, sökte inträde i statens tjänst på den civila tjänstemannabanan. Hvilka motiv lagstiftaren än må hafva haft till ett sådant upphäfvande, var detsamma enligt mitt omdöme fullt berättigadt. Det svenska embetsmannaståndet saknade nemligen alla förutsättningar för att kunna åt dessa kunskapsprof gifva den teoretiska och vetenskapliga hållning, utan hvilken de icke kunde undgå att, såsom de ock gjorde, nedsjunka till en tom formalitet, icke fri från löje; och de unga embetskandidaterna åter voro naturligtvis i praktiska embetsvärf så oerfarna, att något prof i detta afseende icke kunde på alivar ifrågasättas.

Men lika visst som det är, att en pröfning af det senare slaget fullt nöj-

aktigt kan anställas af embetsverken; lika visst skall, förr eller senare, den tid inträda, då Sveriges embetsmän ega den rätts- och statsvetenskapliga bildning och lifvas af den vetenskapliga anda, att de kunna från universiteten öfvertaga och på ett i allo tillfredsställande sätt fullgöra skyldigheten att pröfva, huruvida de unge män, som vilja egna sig åt statens tjenst, innehafva de därför erforderliga teoretiska och vetenskapliga insigter. Under afbidan på denna tid, hvilken svenska folket skall helsa med glädje, torde det finnas lämpligt att låta representeranter för embetsverken, i egenskap af censorer, jemte fakultetens lärare öfvervara pröfningen af de blifvande embetsmännens insigter och mogenhet. En sådan censur borde enligt min åsigt omfatta icke allenast de egentliga af komitén föreslagna civila embetsexamina, utan äfven juriskandidatexamen, enär denna, efter komiterades förslag, kommer att blifva lika mycket en verklig embetsexamen, som ett af de prof, hvilka böra föregå vinnande af akademisk lärdomsgrad. Det är väl bekant, att en sådan censur, som jag åsyftar, sedan år 1821 eger rum vid Köpenhamns universitet och der verkat godt i fråga om det rätts- och statsvetenskapliga studiet.

Med anledning af hvad sålunda förekommit tager jag mig friheten föreslå:
att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla,
det Kongl. Maj:t täcktes förordna, att representeranter af embetsverken skola i egenskap af censorer öfvervara ej mindre de egentliga civila embetsexamina, som vid universiteten afläggas, utan äfven juriskandidatexamen.

Stockholm den 29 Januari 1876.

Axel Bergström.
